

สรุปและข้อเสนอนี้

ในการศึกษาการประเมินค่าอาชีพครั้งนี้เป็นการศึกษาการประเมินค่าอาชีพของนักเรียนชั้น ม.ศ.๓ ในเขตกรุงเทพมหานคร และศึกษาเฉพาะนักเรียนชายที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้น ม.ศ.๓ ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนที่กำลังอยู่ในระยะหัวต่อในการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อ และเลือกการประกอบอาชีพ การศึกษาผู้ศึกษาได้ใช้ตัวแปรต่าง ๆ อาทิเช่น ภูมิฐานะของนักเรียน อาชีพ รายได้ และการศึกษาของบิดา ตลอดจนความสามารถในการเรียนของนักเรียนเองเป็นตัว control และนอกจากนี้ยังได้ใช้ความสำคัญององค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ถึงมูลเหตุที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพของนักเรียน อาทิเช่น ฐานะประโยชน์ของอาชีพ คุณค่าทางเศรษฐกิจ คุณค่าทางสังคม ความสามารถในการเรียน โอกาสก้าวหน้าในการงาน ความคาดหวังของครอบครัว การถือตนตามอย่างในอาชีพ ความมั่นคงในอาชีพ และอาชีพที่ใ้ความคึกคึกสร้างสรรค์

ในการศึกษารั้้นพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร คือมีประมาณ ๒ ใน ๓ ของนักเรียนที่ตกเป็นตัวอย่างทั้งหมด การเลือกศึกษาต่อส่วนใหญ่จะเลือกสายสามัญ เพื่อมุ่งหวังเข้าศึกษาต่อในชั้นอุดมศึกษา การเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพฯ นักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัดจะอพยพเข้ามาศึกษาตั้งแต่อัน ม.ศ. ๑ ขึ้นไป ส่วนระดับการศึกษาของบิดามารคาส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาต่ำ คือจบแค่ ป.๗ (ดูตารางที่ ๓.๒) เกี่ยวกับอาชีพของบิดามารดา พบว่าบิดาส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย หรือทำงานส่วนตัว รองลงมาได้แก่อาชีพรับราชการ เป็นที่น่าสังเกตว่าอาชีพบิดาที่เป็นกสิกร แต่นักเรียนเลือกอาชีพการ เกษตรเพียงเล็กน้อย

ส่วนฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวส่วนใหญ่เป็นอยู่ที่มีฐานะปานกลาง และมาจากครอบครัวที่มีสมาชิกน้อย สำหรับความสามารถในการเรียนของนักเรียนนั้นส่วนใหญ่ นักเรียนจะมีความสามารถในการเรียนสูง

เกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการศึกษาและการประกอบอาชีพนั้น จะอยู่ในบทที่ ๘ - ๖ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงทัศนคติของนักเรียน และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อและการเลือกอาชีพ

จากการศึกษาและวิเคราะห์พบว่า การเลือกศึกษาต่อและการเลือกประกอบอาชีพของนักเรียนเป็นไปตามความเป็นจริง และสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ กล่าวคือ การเลือกศึกษาต่อนักเรียนได้พิจารณาถึงความสามารถและความเป็นไปได้ตามข้อเท็จจริงที่นักเรียนมีอยู่ เช่นนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนสูง จะเลือกศึกษาในสายสามัญ โดยมุ่งหวังจะศึกษาในชั้นอุดมศึกษามากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ และนักเรียนยังคำนึงถึงฐานะทางการเงินของครอบครัวว่าจะสามารถอำนวยความสะดวกให้นักเรียนได้เรียนตามความต้องการแค่ไหนเพียงใด ซึ่งตามข้อเท็จจริงปรากฏว่านักเรียนที่บิดามีรายได้สูง จะเลือกศึกษาสายสามัญ และมุ่งหวังศึกษาในชั้นอุดมศึกษา ส่วนนักเรียนที่บิดามีรายได้ต่ำจะเลือกศึกษาในสายอาชีวศึกษา

สำหรับมูลเหตุจูงใจที่มีต่อการเลือกศึกษาต่อที่สำคัญได้แก่เหตุผลส่วนตัว เช่น การมีใจรักที่จะเรียน และความสำคัญของอาชีพในอนาคต คือการมีงานทำและรายได้ดี ส่วนมูลเหตุเกี่ยวกับความมีเกียรติยศ มีผลเพียงเล็กน้อย ส่วนปัจจัยอื่น ๆ อาทิเช่น ลักษณะแวดล้อมทางสังคม ใดแก่ ภูมิฐานะเดิม ระยะเวลาที่ได้เข้ามาอยู่ในเมือง การศึกษา อาชีพและรายได้ของบิดามารดา

สำหรับการศึกษานี้ปัจจัยเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่อาศัยนั้น ผู้ศึกษาได้แยกนักเรียนออกเป็น ๒ กลุ่มคือกลุ่มที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และอยู่ในต่างจังหวัด พบว่านักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในต่างจังหวัดเลือกศึกษาในสายอุดมศึกษามากกว่านักเรียนที่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานคร และทั้งสองกลุ่มจะเลือกสายอุดมศึกษามากกว่าสายอาชีวศึกษาไม่แตกต่างกัน

ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาของบิดามารดา นั้น นักเรียนทุกระดับการศึกษาของบิดาให้ความสำคัญของสายอุดมศึกษามากกว่าสายอาชีวศึกษาไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บิดามารดาที่มีการศึกษาสูง จะเลือกสายอุดมศึกษามากกว่าอาชีวศึกษา

เกี่ยวกับปัจจัยทางด้านอาชีพและรายได้ของบิดานั้น นักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับราชการ อาชีพพริตต์เอกชน อาชีพส่วนตัว และอาชีพการเกษตร จะเลือกสายอุดมศึกษามากกว่าสายอาชีวศึกษาไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างการเลือกสายอาชีวศึกษากันแล้วพบว่าผู้บิดารับราชการและทำการเกษตร จะเลือกสายอาชีวศึกษามากกว่านักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพงานบริษัทเอกชนและงานธุรกิจส่วนตัว

เกี่ยวกับสาขาวิชาที่นักเรียนเลือกในระดับอุดมศึกษานั้น ส่วนใหญ่นักเรียนจะเลือกสาขาที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ เช่นสาขาวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย วิศวกรรม แพทย์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ และนักเรียนที่มีค่าประกอบอาชีพทุกประเภทจะเลือกสาขาวิชาชีพมากกว่าสาขาอื่น ๆ เช่นเดียวกัน รองลงมาได้แก่สาขาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ตามลำดับ

ส่วนสาขาวิชาที่นักเรียนเลือกในระดับอาชีวศึกษานั้น ส่วนใหญ่นักเรียนจะเลือกสาขาช่างกลโรงงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่สาขาพาณิชยกรรม ช่างก่อสร้าง ช่างเครื่องยนต์ และช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ แต่ถาพิจารณาระหว่างอาชีพของบิดาแล้วจะเห็นว่า การเลือกสาขาวิชาในสายอาชีวศึกษาไม่แตกต่างกันมากนัก

ในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้ของบิดานั้น นักเรียนที่มีรายได้น้อย จะเลือกสายอุดมศึกษามากกว่านักเรียนที่มีรายได้ต่ำ และความสามารถในการเรียนของนักเรียนนั้นปรากฏว่าผู้ที่มีความสามารถในการเรียนสูง จะเลือกสายอุดมศึกษามากกว่าสายอาชีวศึกษา และจะเลือกสาขาวิชาชีพมากที่สุด

ส่วนทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเลือกอาชีพนั้น โดยทั่วไปมักจะเป็นไปตามอิทธิพลต่าง ๆ จากสภาพแวดล้อมทางสังคมและความสามารถในการเรียน ซึ่งส่วนใหญ่นักเรียนจะพิจารณาเลือกอาชีพที่มุ่งหวังผลทางเศรษฐกิจมากกว่าผลทางด้านอื่น เช่นอาชีพที่ใช้วิชาชีพวิชาการ และอาชีพช่างฝีมืออุตสาหกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นแนวโน้มในอนาคตได้อย่างชัดเจนว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยจะดำเนินไปด้วยความราบรื่น

ปัจจัยอันเป็นมูลเหตุจูงใจให้นักเรียนเลือกอาชีพอื่น ๆ ที่สำคัญได้แก่ความเหมาะสมกับสติปัญญาของนักเรียน และลักษณะอาชีพที่มีคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ ส่วนมูลเหตุรองลงมาได้แก่ความเอื้ออำนวยให้เกิดรายได้ดี มีโอกาสก้าวหน้า และมีความมั่นคงถาวร ส่วนปัจจัยเกี่ยวกับความต้องการของบิดา ความมีเกียรติ เป็นอาชีพเดียวกับบุคคลที่ตนเคารพ มีโอกาสได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความสนุก เพลิดเพลิน โอกาสได้ท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ การมีอำนาจการไต่จู่กับบุคคลอื่น และการได้เป็นผู้นำในสังคม มีผลต่อการเลือกอาชีพของนักเรียนเพียงเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาการประเมินค่าอาชีพของนักเรียนตามองค์ประกอบต่าง ๆ อาทิเช่น ความมีเกียรติยศชื่อเสียง รายได้ ความก้าวหน้า ความมั่นคง ความอิสระเสรี คุณประโยชน์ ต่อประเทศชาติ อำนาจ การได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ การได้พบปะกับบุคคลอื่น ๆ และ ความต้องการของสังคมไทย แล้วพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ได้ประเมินค่าอาชีพที่ใช้วิชาชีพวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย แพทย์ วิศว วิชา เป็นอาชีพที่มีความสำคัญมากที่สุดเกือบทุก ๆ องค์ประกอบ โดยเฉพาะสำหรับองค์ประกอบเกี่ยวกับรายได้ ความก้าวหน้า ความมั่นคง การได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และเป็นที่ต้องการของสังคม ส่วนที่เห็นว่าอาชีพบริหารและจัดดำเนินการ และ อาชีพตำรวจหรือทหาร เป็นอาชีพที่สำคัญที่สุดนั้นส่วนใหญ่จะเห็นว่าสำคัญทางด้านมีเกียรติยศชื่อเสียง มีคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติ ก่อให้เกิดอำนาจวาสนา และมีโอกาสได้พบปะกับบุคคลอื่น สำหรับอาชีพที่นักเรียนเห็นว่ามีความสำคัญทางด้านอิสระในการทำงานนั้น ได้แก่ อาชีพช่างฝีมือ อาชีพการค้า และการเกษตร เป็นต้น

ส่วนการเลือกประเภทอาชีพนั้น ส่วนมากจะเลือกรับราชการมากกว่างานบริษัทเอกชน และงานธุรกิจส่วนตัว ทั้งนี้เพราะงานราชการก่อให้เกิดเกียรติภูมิสูง มีความมั่นคงและมีอำนาจ ลักษณะงาน เอกชนที่นักเรียนส่วนใหญ่เลือกได้แก่ งานบริษัทเอกชนที่เป็นบริษัทของไทย ซึ่งจากแนวโน้มในการเลือกประเภทอาชีพและงานบริษัทนี้ทำให้มีผลต่อการลงทุนของชาวต่างประเทศ อย่างยิ่ง ควรได้มีการศึกษาถึงมูลเหตุต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและเร่งจำเป็นการแก้ไข

ในส่วนที่เกี่ยวกับอาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทยนั้น นักเรียนเห็นว่าอาชีพที่ใช้วิชาชีพวิชาการ และอาชีพช่างฝีมือ มีความสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนี้ อาชีพดังกล่าวก็ยังขาดแคลนในตลาดแรงงานอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนได้เข้าใจถึงสภาพข้อเท็จจริงได้อย่างถูกต้อง

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเลือกประกอบอาชีพของนักเรียน โดย ผู้ศึกษาได้พิจารณาจากตัวแปรต่าง ๆ เช่น การมีภูมิสำเนาในเมือง การศึกษาอาชีพและรายได้ ของบิดาของนักเรียน ตลอดจนผลการศึกษานักเรียนด้วย

จากการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่จะเลือกอาชีพคล้ายคลึงกับความต้องการของบิดา ซึ่งได้แก่อาชีพที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ แต่เมื่อพิจารณาถึงการเลือกอาชีพระหว่างผู้ที่เคยได้รับคำแนะนำจากบิดากับผู้ที่ไม่เคยได้รับคำแนะนำแล้วพบว่าผู้ที่ไม่ได้รับคำแนะนำในเรื่องอาชีพกลับเลือก

วิชาชีพ วิชาการ มากกว่าผู้ที่เคยได้รับคำแนะนำ ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้ที่ได้รับคำแนะนำ
ได้เลือกอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือไปจากอาชีพที่ใช่วิชาชีพ วิชาการ จึงแนะนำเห็นว่าเหมาะสม
กับนักเรียนและสภาพของสังคมปัจจุบัน แต่สำหรับผู้ที่ไม่เคยได้รับคำแนะนำ โดยเฉพาะผู้ที่
ความสามารถในการเรียนสูง ก็จะมีเลือกอาชีพที่ใช่วิชาชีพ วิชาการ ท่อไป ซึ่งอาจจะเลือก
อาชีพที่ไม่เป็นที่ต้องการของสังคม และในที่สุดก็จะเกิดการว่างงานขึ้นได้ ดังนั้น ควรจัดให้มี
การแนะแนวการศึกษาและแนะแนวอาชีพขึ้น โดยมีสถาบันหนึ่งเป็นผู้จัดดำเนินการแนะแนวโดย
เฉพาะ

และพบว่าตัวแปร เกี่ยวกับภูมิฐานะเดิมมีความสัมพันธ์กับการเลือกอาชีพของนักเรียน
อย่างเด่นชัด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมืองสามารถเปลี่ยนทัศนคติของนักเรียนได้

สำหรับระดับการศึกษาของบิดาก็มีความสัมพันธ์กับความคิดในการเลือกอาชีพ คือผู้ที่
บิดามีการศึกษาสูงจะเลือกอาชีพที่ใช่วิชาชีพ วิชาการ มากกว่าผู้ที่บิดามีการศึกษาต่ำ และผู้ที่
บิดามีการศึกษาต่ำจะเลือกอาชีพงานในสำนักงานมากกว่างานในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นที่
น่าสังเกตว่าส่วนใหญ่ที่ออกมารังมิดีประจบอาชีพค้าขาย แต่นักเรียนเลือกอาชีพค้าขายเพียง
ร้อยละ ๑๔.๘ เท่านั้น (ตารางที่ ๕.๑๕)

เกี่ยวกับรายได้ของบิดา พบว่าผู้ที่บิดามีรายได้สูงจะเลือกอาชีพที่ใช่วิชาชีพ วิชาการ
ส่วนผู้ที่บิดามีรายได้ต่ำจะเลือกอาชีพช่างอุตสาหกรรมมากที่สุด ซึ่งเป็นการพิสูจน์ข้อสมมติฐาน
ที่ได้อ้างไว้

และเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนของนักเรียนนั้น จากการศึกษาพบว่าเมื่อลดข้อ
การเลือกอาชีพของนักเรียนเช่นเดียวกัน คือถ้านักเรียนมีความสามารถในการเรียนสูงจะเลือก
อาชีพที่ใช่วิชาชีพ วิชาการ มากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการเรียนต่ำ

สำหรับการประเมินค่าอาชีพช่างอุตสาหกรรมของนักเรียน ซึ่งได้วิเคราะห์ไว้ใน
บทที่ ๖ นั้น ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์จากนักเรียนทุกคนโดยให้นักเรียนลองประเมินค่าอาชีพช่าง
นักเรียนเห็นอย่างไร ในกรณีถ้านักเรียนได้ประกอบอาชีพนั้นจริง ๆ และได้พยายามอาศัย
องค์ประกอบและตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ห้บทก่อน ๆ มาช่วยในการวิเคราะห์ห้

จากการศึกษาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบความหมายของอาชีพต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย อาชีพทางด้านนักเรียนรู้จักได้แก่ช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ และช่างก่อสร้าง ตามลำดับ ซึ่งแสดงว่าการแนะแนวอาชีพทางอุตสาหกรรมจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจัดใหม่อย่างแพร่หลายทั้งทางเอกสาร สิ่งพิมพ์ และการศึกษาทางโรงเรียน

การประเมินอาชีพทางอุตสาหกรรมของนักเรียน โดยนักเรียนต้องเลือกคนละ ๓ อาชีพพบว่าส่วนใหญ่ นักเรียนจะเลือกอาชีพช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ช่างก่อสร้าง ช่างเครื่องยนต์ ช่างกลโรงงาน ช่างสำรวจ และช่างเครื่องทำความเย็น ตามลำดับ เมื่อพิจารณาลำดับการเลือกแล้วพบว่า ช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และช่างกลโรงงานจะเป็นอาชีพที่นักเรียนจัดให้อยู่ในความสนใจอันดับหนึ่ง รองลงมาอันดับสองได้แก่ช่างก่อสร้างและช่างเครื่องยนต์ และอันดับสามได้แก่ ช่างเครื่องทำความเย็น และช่างท่อประปา

มูลเหตุอันเป็นการจูงใจให้นักเรียนเลือกอาชีพทางมีลักษณะแตกต่างกัน มูลเหตุที่สำคัญคือ โอกาสในการหางานทำและสามารถทำรายได้ดี รองลงมาได้แก่ความชอบ สามารถทำให้ประเทศเจริญรุ่งเรือง ความสามารถออกไปประกอบอาชีพส่วนตัวได้ ตามลำดับ

ส่วนมูลเหตุอื่น ๆ เช่น ความเป็นอิสระ ความเพลิดเพลิน การเลือกตามอย่างญาติ การเรียนง่าย ฯลฯ มีผลต่อการเลือกอาชีพทางของนักเรียนเพียงเล็กน้อย

ในการประเมินค่าอาชีพทางของนักเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับรายได้ ความมีเกียรติ และการมีงานทำ พบว่านักเรียนได้ประเมินค่าอาชีพทางอุตสาหกรรม เป็นอาชีพที่สามารถทำรายได้ดีพอสมควร การมีงานทำก็อยู่ในขั้นปานกลาง เพราะขึ้นอยู่กับความสามารถและความชำนาญ ส่วนเกี่ยวกับความมีเกียรติยศชื่อเสียงนั้น เห็นว่าอาชีพทางไม่มีเกียรติยศ

ในการพิจารณาการถือคนตามอย่างของนักเรียนอันเป็นลักษณะของมนุษย์ที่มักจะทำตามอย่างผู้อื่น เมื่ออยู่ในภาวะที่ตึงเครียดอย่างรวดเร็ว โดยผู้ศึกษาพิจารณาจากการประกอบอาชีพทางของญาติและของผู้ที่นักเรียนรู้จัก พบว่าส่วนใหญ่ นักเรียนจะไม่เลือกประกอบอาชีพทาง เช่น เกี่ยวกับญาติ คือมีถึงร้อยละ ๖๕.๖ ของผู้ที่มีญาติเป็นช่าง ในการเลือกอาชีพทางเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่เคยและไม่เคยได้รับคำแนะนำในเรื่องอาชีพ จะพบว่าการเลือกอาชีพของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน คือจะเลือกอาชีพทางไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์มากที่สุด

รองลงมาได้แก่ช่างก่อสร้าง ช่างเครื่องยนต์ ช่างกลโรงงาน ช่างสำรวจ และช่างเครื่อง
ทำความเป็น คามลำดับ

จากการศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่สมัครอาชีพช่างดังกล่าว พบว่าค่านิยมได้เปลี่ยนแปลง
ไปในทางที่ดีขึ้น ก็มีความคิดอย่างมีเหตุผล เข้าใจสภาพทั่ว ๆ ไปของสังคมได้อย่างถูกต้อง
แต่การพัฒนาทางจิตใฝ่มาอย่างยังไปใคร่หา เช่นความคิดเกี่ยวกับอาชีพรับราชการกับอาชีพช่าง
ฝีมือ ส่วนใหญ่จะเห็นว่าอาชีพรับราชการดีกว่า ทั้งนี้เนื่องจากมาจากการปลูกฝังค่านิยมดังกล่าว
มีมาเป็นเวลานาน จนยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย ซึ่งถ้าทัศนคติของคนรุ่นใหม่ยังไม่ได้รับ
การพัฒนาให้นิยมช่างอุตสาหกรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ ก็ย่อมเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนา
อุตสาหกรรมของประเทศไทยในอนาคต

อนึ่ง การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นวิธีการศึกษาวิจัยแบบวิทยาศาสตร์วิธีหนึ่ง ผลของการ
ศึกษาวิจัยจึงเป็นเพียงส่วนประกอบในการศึกษาทางสังคมวิทยาทางหนึ่งเท่านั้น การจะยึดถือ
ผลการศึกษาวิจัยนี้เป็นหลักปฏิบัติโดยนัยยังไม่ถูกต้องนัก เพราะยังมีวิธีการศึกษาการประเมินค่า
อาชีพช่างอุตสาหกรรมอยู่อีกหลายวิธี ซึ่งจำเป็นจะต้องพิจารณาถึงขนานนามสนับสนุนเพิ่มเติม
อาทิเช่น การศึกษาการประเมินค่าอาชีพจากผู้ที่กำลัง เรียนด้านอาชีวศึกษา หรือศึกษาจากผู้
สำเร็จการศึกษาทางช่างอุตสาหกรรมแล้ว และจากผู้ที่กำลังประกอบอาชีพช่างอยู่แล้ว เป็นต้น
ผู้ศึกษาจึงคาดหวังว่าผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในขั้นต่อไปบ้าง
ไม่มากนัก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย